

Ennek a számnak az ára 4000 korona.

Negyvenhatodik évfolyam.

13. szám.

Debrecen, 1926 március 27.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KÜN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Mózesek.

Csel. 7, 20, 22.

— Révész Imre emlékünnepevény megnyitó. —

A naptárt emberek csinálják, de az időket Isten vezeti. A kronológiát tudósok állítják össze, de a dátumokat Isten írja bele. *Akkor* születik Mózes, mikor Isten a szolgaságban nyögő népet meg akarja szabadítani. A bilincset a faraók kovácsolják, de a váltság *akkor*-ját Istenkéz iktatja a történelembe.

A nagy események terminusához embert is Ő ad. Népmentéshez Mózes, templomépítéshez Salomont, törvénykészítéshez Esdrást, romok megújításához Nehémiást. Nagy dolgok végzéséhez nagy egyéniségeket. *Hatalmast beszédben és cselekedetben*, akiknek gondolatirányát Isten vezeti, ajkán a Lélek ihlete lángol, izmaiban mennyei erő feszül, cselekedeteiben az isteni akarat ölt testet. Lelkisézükön az égi sigillum, életmegnyilvánulásukon legfelsőbb patent: az isteni elrendeltség pecsége a mindenre elégséges kegyelem függő zsinórján.

Pogány tanítás az, hogy a nagy embereket a nagy idők szülik. A nagy időket a nagy rendező Kéz készíti elő s viszi teljességre a maga kiválasztott emberei által, akikben az örök isteni elvégzés jut kifejeződésre s dicsőül meg a lelki irányította munkában. Felsőbb eszközök ők, kik által Isten munkál, kitépett lapok a kijelentés könyvéből, melyeken az Úr akarata lángol, Mózesek és próféták, kik által Isten a maga hangját hallatja, Istenküldöttek, kikben üzenetet továbbít a világhoz. Földön megjelenésükben s itt működésükben nem végzetszerűség sötétlik, hanem isteni tervszerűség ragyog a látó szemekbe az *akkor* születéstől a Nébó hegyén eltemetkezésig.

Nem tagadom én a történet logikáját, a történelembölcsészet jogosságát sem teszem vitássá, csak másképen nevezem: isteni eleve elrendelésnek; bámulom az eredőket és összetevőket, melyekből a merész ivelésű életpályák kialakulnak, de nem az emberi erők, tudás, szerencse alakulások, kedvező körülmények, jöltevő vélelenség eredményt szülő találkozását látom azokban, hanem az Isten gazdagságának, bölcseségének és tudományának

mélységét (Róm. 11, 33.), amelyből bukkan fel minden élet tisztességre vagy becsstelenségre. (9, 21.)

Csak tükör minden esemény s kiváló egyéniség, melyekben a Teremtő bölcsesége s hatalma sugárzik vissza, de nem az eredeti kép, amely az isteni elrendelés titokzatos mélyén rejtőzik s a nagy történések s kimagasló alakok emléke előtti hódolásnak éppen az a felemelő, javító, megszentelő jelentősége, célja és értéke, hogy *rajtuk át* a Főbölcsesség és egyetlen Kegyelem trónjáiig látunk be s ez a látás áldva rokaszt le az Áldások Atyja előtt, ki a Mózesek küldésében népe iránti örök szerelme bizonyosságfellegeivel vesz körül bennünket. (Zsid. 12, 1.)

Magyar reform. egyházunk egyik legkiválóbb Mózesének emlékét *ebben a jelben* kívánjuk megújítani s mai ünneplésünket a kálvinizmus jelígyével nyitom meg: Tied a dicsőség Uram!

Ujfehértó, 1926 márc. 21.

Kiss Ferenc.

Tárca

Emlékezés édes atyámról.

(Felolvastatott az újfehértói Révész Imre-ünnepen.)

Másodszor vagyok e derék községben, boldogult édesatyám szülő helységében. Először 45 évvel ezelőtt, 1881 pünköstjén voltam itt, mint Debrecenből kikért ünnepkövet és hirdetem az ígét az ifjú deák lelkeültéségével. Nem sokan élnek már az idősebbek közül, kik akkor hallgattak.

Most másodszor vagyok itt, mint az édesatyám emlékére és tiszteletére rendezett kegyeltes ünnepély vendége s egyúttal szereplője. Megvallom, nem gondoltam meg jól, mit vállaltam magamra akkor, mikor boldogult édesatyámról való megemlékezést ígértem a mai alkalomra, mert nagyon sok lenne az elmondani való és igen kevés az erre fordítható idő.

Akik nem ismerték közelebbről édes atyámat, azok nagyon komoly, sőt komor és rideg embernek tartották, pedig — mint mondani szokták — a jégkéreg alatt forró tűz lobogott. Külö-

nösen családja körében ragyogtatta szerető szívének fényét és melegét, amelyet ő szülei körében, fájdalom, sohasem élvezhetett. Jó édes apja nagyon sok embernek volt és van ma is, de azt hiszem, hogy az én édesatyámnál nem volt jobb atyja senkinek. Valami csodálatos hivatottsága volt a gyermekkel való bánásra. Soha engem egy ujjal sem bántott, pedig mint egyetlen fiú és első gyermek bizonyára sokszor rászolgáltam és mégis a legkisebb szava is parancs volt előttem. Aldott emlékü jó édesanyám bizony nem egyszer a vesszőcskét is rám mérte, mikor megérdemeltem, épen mert nagyon szeretett ő is. Ha valami csinyemért édesatyám ad audiendum verbum maga elé idézett s a befejezés jeléül ennyit mondott: „el-mehetsz“ sokkal inkább fáj nekem, mintha jól végigvert volna.

Úgy három éves koromtól kezdve, amikor már kezdünk visszaemlékezni, a szó teljes értelmében az ő lábainál nőttem fel, mint Pál apostol a Gamálielénél. Nappali időmet, úgyszólván kizárólag, édes atyám dolgozó szobájában töltöttem. Parókhánk, az iszalagos házban nem volt valami tágas, összesen 4 szoba volt benne, melyből édes atyám s már akkor nagy könyvtára 2 szobát foglalt el. A káplán egy különálló épületben lakott. Csak akkor nem volt szabad az édesatyám szobájában tartózkodni, mikor predikációra készült, mert ekkor feltétlen csendet kívánt, én pedig mint kis gyermek, aligha állottam volna meg, hogy egy s más kérdéssel meg ne törjem a csendet.

Az elemi oktatás gerincét, az írás, olvasás és számolás ösmeretét édesatyámtól nyertem. Ez a nagy tudós, országos gondjai közt, nem sajnálta a bibelődést öt éves kis fiával. Nem sajnálta, mert nagyon szerette. Ebben az időben tűntek fel az ú. n. mozgó betűk, minden betű egy kemény kártyalapra ragasztva s én ezekből az egyes betűkből raktam ki a padlóra először a szavakat, azután a mondatokat. Ezzel a módszerrel nemcsak az írást és olvasást tanultam meg alaposan, hanem a helyesírást is, mely ellen pedig igen sokan még az érettségi vizsgakor is erősen vétének.

Ilyen előképzettség mellett 6 éves koromban bátran mehettem volna a II. elemi osztályba is, de édesatyám, mivel igen gyenge és beteges gyermek voltam, az u. n. szoktató iskolába (oktáva) adott, ahonnan aztán 1866 őszén mentem az I. elemi osztályba. Így majdnem 19 éves voltam, mikor az érettségit letettem, míg kortársaim ekkor már az első évi akadémiai tanfolyamot végezték. Távol legyen tőlem, hogy ezért édesatyámnak legkisebb szemrehányást is tegyek, mert az ő bölcsesége folytán volt időm testben erősödni és lélekben növekedni.

Régi időben a szegény deákok takarékoságából egymás haját nyirták, így édesatyám is egészen jól értette a nyírást s 7—8 éves koromig mindig maga nyírt meg. Egyszer azonban — hogy, hogy nem — egy picikét becsipett az ollóval a fülemben. Volt persze nagy sivalgás, akár csak Jeruzsálem pusztulásakor. Szegény jó édesatyám

azonnal félbehagyta a nyírást, letette az ollót s adott tíz krajcárt, hogy a borbélynál vágassam le a hajamat. Soha többé nem vállalkozott a hajnyírássra.

Különben, ami a pénzt illeti, igen bölcs szigorúsággal bánt velem. Mindig nagyon hálás vagyok érte, mert megszoktatott a pénz megbecsülésére. Az volt az elve, hogy mivel én a szülei háznál vagyok, mindenem van, ami kell és így nincs szükségem pénzre. Egészen VI-ik gimnázista koromig összes zsebpénzem heti 12, azaz tizenkettő krajcár volt, hogy minden köznapon délelőtt 10 órára egy zsemlét vehessek. Mikor aztán ugyancsak VI. osztályos koromban rákaptam a szivarra, a napi zsemléről lemondtam és vettem 4 krajcárért egy, akkor igen híres és jó kassai négyest, amit vasárnap szívtam el, 8 krajcárért pedig 16 virzsinia cigarettát s bölcs beosztással ezeket füstöltem el egy héten át. De aztán, mikor jó tanulásomért ösztöndíjat vagy munkámért pályadíjat nyertem, akkor már volt saját rendelkezésemre is egy kis pénzmag, amit már soha számon nem kért tőlem édesatyám, de arra mindig intett, hogy bevételeimet és kiadásaimat pontosan jegyezzem. Innen van, hogy negyvenhat év óta számot tudok adni minden fillér bevételemről és kiadásomról. Ugyancsak édesatyám szoktatott rá, hogy utazásaim alkalmával a nevezetesebb látottakat vagy eseményeket jegyezzem fel, ennek köszönhetem, hogy egy évi külföldi tartózkodásomról olyan érdekes naplót irtam össze, melyet évenként egyszer-kétszer magam is gyönyörűséggel olvasok el.

Akik közelebről ismernek, tudják rólam, hogy igen jó korrektor vagyok s ha egy nyomtatványoldalon csak egyetlen sajtóhiba van is, az nekem rögtön szemet szúr. Ezt is édesatyámnak köszönhetem, ki mikor 1870-ben tudományos folyóiratát, a Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmezőt megindította, az ő főkorrektorsága mellett én voltam segédkorrektora, pár esztendő múlva pedig önállóan végeztem a korrekturát.

A német nyelv elméleti ismeretébe is nagyon jó módszerrel vezetett be édesatyám. A VI. gimnáziumi osztály végeztével, a nagy szünidő kezdetén, ide adta nekem Schiller „A harmincéves háború története“ című munkáját s kiszabta, hogy (vasárnapot kivéve) minden nap fordítsak le abból egy-egy oldalt. Bizony az első oldalak majdnem egész napomat igénybe vették, de később mind könnyebben ment a dolog és a nagy szünidő végén már meglehetősen szóbőséggel és fordítási gyakorlattal mentem a VII. osztályba.

Bár osztályomban mindig az első kitűnő voltam, vizsgáimra nem nagyon szerettem eljönni édesatyám, ami nekem, megvallom kissé rosszul esett. Egyszer mégis eljött, de akkor meg jobb szerettem volna, ha el nem jön. A IV. osztályban a latinból volt a vizsga, a felvett anyagot (Caesar és Phaedrus) teljes készséggel fordítottam, hanem mikor a vizsgálati elnök néhai Tóth Sámuel feladta nekem, fordítsam le ezt: „fide, sed vide cui“ olyan

sajátságosan megtorpantam, hogy nem tudtam a mondattal semmiképp tisztába jönni. Szegény jó édesatyám annyira szégyenelte a dolgot, hogy odahaza talán meg is vert volna, ha egyáltalában szokott volna verekedni.

Külömben szorgalmammal és előhaladásommal édesatyám általában meg volt elégedve, aminek egyszer a nyitott ajtón át, hallgatozás nélkül classicus példáját hallottam. Valami régi, bizalmas barátja volt édesatyámnál s rólam esvén szó, tréfásan azt kívánta, hogy legyen külömb a fiú, mint az apja. Amire édesatyám azt mondta, hogy „külömb is lesz“, e nyilatkozatban azonban sokkal több volt a túlszerénység és az apai szeretet, mint a valóság!

Az én deák koromban nemcsak a theologusok és jogászok, de a baglyok és véresék (t. i. VII. és VIII. osztályosok) is mentek ünnepi követésbe. Édesatyám engem az érettségi előtt nem engedett legációba menni, de azt szívesen látta, ha a VI. osztály elvégeztével a nagy szünetben három érmelléki papatyánkfianál tartózkodva, Érmihályfalván, Asszonyvásárán és Szalacson vasárnaponként végeztem az istenitiszteletet. Az elmondandó egyházi beszédek mindig maga választotta ki számomra, legelső prédikációm a Robertson nyomán írott „Kapernaumi százados“ volt. Mikor aztán I. éves theologus lettem, már mehettem legációba, mikoris egy úrvacsoraosztás után, délután mondandó beszédet egyenesen az én számomra írt meg édesatyám, mivel ilyen beszéde addig nem volt. A legátusok által addig használt úrvacsora utáni prédikáció pedig annyira szekeres volt már, hogy nemcsak a rektorok, de a presbiterek is könyv nélkül tudták.

Édesatyám is meghallgatta egyszer predikálását, 1880 augusztus 8-án az élesdi templomban. Megelégedése jeléül s egyúttal emlékül, egy császári arannyal ajándékozott meg. Ma is sajnálom, sőt szégyenlem, hogy mihelyst Debrecenbe hazaérkeztünk, az aranyat beváltottam és vegytani könyveket vettem az árán. Az időben még mindig a vegytanért rajongtam.

Ez a rajongás azonban rég elszállt, én pedig immár 49 esztendeje predikálok. Így tudom azt is, meddig szabad tartani egy prédikációnak. Ennél fogva, megköszönve, hogy szívesek voltak türelmökkel megajándékozni, emlékezésemet berekesztem.

Dr. Révész Kálmán.

Az árva.

Leánykálvineumi prédikáció Újfehértón, a Révész Imre-emlékünnepe napján, 1926 március 21.

II. Mózes 2 1—10.

Amikor ezt a könnytől harmatos szót: „árva“ kimondjuk, elsősorban rendszerint az olyan gyermekek bús, gyámoltalan alakja jelenik meg a képzeletünkben, akiket mind az apjuktól, mind az anyjuktól megfosztott a halál. Csak másodsorban szoktuk árváknak nevezni az olyan gyermekeket is,

akiknek csak az egyik szülejük halott; és csak harmadsorban, már inkább képlegesen nevezünk árváknak olyan embereket, sőt dolgokat is, akik vagy amelyek a maguk sorsával különösen szembezőkölög és szívfacsarólag példázzák a végső nagy elhagyatottságot. A magyar lélek mély meglátása szerint lehet árva — igazi árva — az is, aki már koporsóban fekszik, olyan koporsóban, amelyre senki sem borul rá és nem sirat véges-végig.

Annak a háromhónapos szép fiúsecsemőnek, aki a gyékényládácskában ott rejtőzködik az óriási Nilus szélén, a sás között, még az apja is, anyja is él, mi több, mindketten a meggyötört szülői szív féltő szeretetével remegnek az életéért, amelynek megmentésére sugallta az édesanyának már nem többé az ész megfontolása, hanem az ösztön homályos, de leküzdhetetlen ereje ezt az utolsó, ketségbeesett kísérletet; kis testvernénje, szintén már az anyai gond egy nemével, ott lappang a part körül és le nem veszi szemét a pontról, ahol drága kis öccse sorsának el kell dölnie... és mégis, mondjátok, lehet-e a világon árvább árvaságot elképzelni, mint amilyen ennek a gyermeknek a helyzete volt, attólfogva, hogy a szülei megszakadó szívvel kitették a sás közé és rábízták a vak eset szeszélyeire — egészen addig, amíg reá nem talált és karjaiba nem vette az idegen könyörület? Lehet-e árvább annál a kisdédnél, akit teljes, forró, minden áldozatra kész szülői és testvéri szeretet környez ugyan, de ennek a szeretetnek aranykezére vasbilincset rakott a sors, úgy hogy képtelen kinyulni és megakadályozni azt, ami bármely pillanatban bekövetkezhetik: azt, hogy abból a még most bölcsőnek szolgáló gyékényládikából — koporsó legyen?!

Minden gyermek akkor a legigazibban, a legszívszakgatóbb módon árva, amikor így ki van téve a víz szélére. Amikor azok, akik emberi részről az életet adták neki s akik a maguk életét is szívesen odaadnák érte, még nem, vagy legalább is nem mindaketten nyugosznak a sírban, de kezüket megköti a nyomor és a szenvedés és nem bírják megtenni szívük magzataért azt sem, ami a lelki, sőt sokszor a testi élete továbbfejlődésének, nem egyszer fönmaradásának a legelemibb föltétele volna. Képtelenek megtenni egyszerűen azért, mert a világi élet kegyetlen, sötét, zsarnoki Fáraója így akarja. Ők akarnak a gyermeküket táplálni, noha a legegyszerűbb, de egészséges és elégséges eledellel: a világ Fáraója nyirkos, bűzhödt odúba zárja őket a gyermekükkel, ahol álmukban sem látnak napsugarat, s ahol amennyit nő a gyermek, ugyanannyit sápad és sorvad is, mint a pincébe zárt növény. Ők szeretnék a gyermeküket taníttatni és művelni, hogy el ne nyomorodjék benne végleg az istenkép s hogy eszének és kezének becsületes munkája után e világban tisztességes megélhetést találjon, boldoguljon — de a világ Fáraója lecsapja előttük a sorompót, durván kiáltja: aki koldus, az ne tanuljon! — s az iskolától elzárt gyermek útja vezet, ha fiú, a börtönbe, ha leány — óh bár az övé is csak a börtönbe vezetne, mert onnan még inkább van visszatérés!

Az élet fekete árja zúg, halad és sodor. Oh, milyen érzéketlenül hurcol magával megannyi, magával jötehetetlen árvát, megannyi, szülei kebeléről lészakított s egy istentelen gonosz világrend fáraói pogány szeszélye által végpusztulásra ítélt gyermeket — nem lehet tudni, még bölcsőben-é, vagy már koporsóban?

Magyar népem, egyházam — mi lesz a te árváiddal? mi lesz a te árváidból?

Az a Nilusból kimentett kis gyermek jól járt. A világ hazug nyelvén szólva, kedvezett neki a véletlen, a szerencse. A hit örökké igaz nyelvén szólva pedig: ami gonoszat gondolt ellene s egész népe ellen a Fáraó, hideg, zsarnok elméje, azt az Isten gondolta jóra fordítani a zsarnok tulajdon leányának meleg és könyörülő szíve által.

Nézzük meg jól ezt a pogány királykisasszonyt és tanuljunk tőle.

Mai, Krisztus után huszadik századbeli s a Krisztus lelkétől valamennyire már mégis csak átfarmált gondolkozásunkkal föl sem bírjuk kellőleg mérni azt az óriás távolságot, amely volt az akkor ismert félvilág urának, az egyiptomi Faraonak a leánya, meg a megvetett és kihalásra ítélt héber rabszolganép egy tehetetlen kis csecsemő gyermeke közt. Mintha nem is ember állott volna ott szemben az emberrel, hanem szemben egy minden pillanatban eltaposható nyomorult kis féreggel egy magasabbrendű, égi lény! És az a kényes, fenyes királykisasszony mégis megszanja az utált és rendszeresen irtott, a piszokban és nyomorúságban élő idegen faj gyermekét. Krisztusról ő még nem hallott, még csak nem is álmodott soha: de az örökkévaló szeretet lelkének egy titkos érintésére a szíve mégis megnyílik és meglátja a féregben az ember-testvért. Könyörül rajta és megmenti őt, mégpedig nemcsak pillanatnyilag: nem éri be azzal, hogy ideig-óráig gondoskodik róla, hanem tovább is kiterjeszti reá szerető és fejlesztő gondját: fiává fogadja, fölneveli — és Mózesse neveli föl.

Hasonlítsuk össze egy pillanatra a Fáraó leányával magunkat s hajtsuk meg előtte fejünket üdvös, mély szégyenkezéssel. Mi keresztyének, akiknek naponkénti kötelességet ír előnkbe a mi Urunknak és Megváltónknak drága, szent szava: „Ha valaki egynek fölveszi gondját e kicsinyek közül, nekem veszi fel gondomat!” — és akiknek mégis a szemünk láttára merülnek alá a világi élet zavaros és gyilkos árában nap-nap után százával árva, kidobott gyermekek. anélkül, hogy csak a kisujjunkt is kinyujtanók utánok. Gyermekek nem egy ellenségnek tekintett, gyűlölt és utált idegen fajtából, hanem a mi tulajdon magyar vérünkben, akiknek testi-lelki elsatnyulásával, elzüllesztésével, elpusztulásával a mi magyar erőnk lesz szegényebb, a mi kicsiny magyar népünk még kevesebb és a mi magyar nevünk gyalázatosabb. Oh, be könnyű és kényelmes is volt az elmúlt nehéz évek folyamán magyar gyermekeinknek ezreit — köztük olyanokat is, akiknek arra épen nem volt halálosan nagy szükségük! — kiküldeni idegen

szeretnek kolduskenyerére és szépen megnyugtanni magunkat abban a tudatban, hogy ez teljesen rendben van így, ezzel nekünk, tönkretett, árva magyarságnak, a gazdag külföld tartozik. Idehaza pedig azalatt egyetlen városi báli éjszakán vagy egyetlen falusi lakodalmon elpusztítunk annyit a nemzet vagyonából, amennyi elég lett volna egyegy Hollandiába, Belgiumba, Svájcba kiküldött gyermeknek nem néhány hónapi, hanem egy vagy több esztendei eltartására, nevelésére! Fáraó pogány leánya az ő-kor messzeségében: de messze is estünk tőled mi, mai magyar keresztyének!

Messze estünk tőle még azért is, mert mi azt hisszük, a legtöbbet és a legnagyobbat tettük egyegy elhagyott, árva gyermekért, ha olykor-olykor, a természetes emberi érzésünk sugallatára s legföljebb még a lelkiismeretünk egy-egy gyöngye megmozdulására odaszánunk neki több-kevesebb alamizsnát s ezzel fölmentve érezzük magunkat a további felelősség hordozása alól. A Fáraó leánya azt a gyermeket, akit egyszer megszánt, egész életére a szívébe fogadta. Nem érte be azzal, hogy kimentse veszedelmes helyzetéből s annyi-amennyi alamizsnával visszaküldje remegő szüleinek — pedig ő tőle már ez maga szédületesen nagy cselekedet volt és vakmerő ellenszegülés zsarnok atyja királyi akaratával szemben — hanem érezte érte a felelősséget tovább is, amíg csak emberé nem tehetette. Ő tudta azt, amit be nagyon kevésbé tud a mai keresztyén, a mai magyar ember: hogy a pusztá alamizsna, amelyet pillanatnyi szánakozásból vetünk oda, sok-zor ugyanannyit, vagy még többet ront, mint amennyit segít és épít; ő tudta azt, amit mi köztünk oly kevesen tudnak s még kevesebben gyakorolnak ma annyi ezer év után: hogy az árva gyermeknek igazán csak az könyörül, aki maradandóan felveszi a gondját, aki fölneveli vagy fölnevelni segít; ő tudta azt, hogy azok a veszélyek, amelyek a gyékényládikában fekvő kis gyermekre ott és akkor leskelődnek: a hullámsír, az éhhalál, a krokodilok szörnyű torka reá legföljebb csak testi megsemmisülést hozhatnak, de azok a veszedelmek, amelyek egy, valameddig felnövekedett, de azután neveletlenül a világba kidobott gyermekre várnak, annak a százszor szerencsétlenebb árvánál is árvább gyermeknek halhatatlan lelkét nyomoríthatják el és tehetik tönkre, állati sorba süllyesztvén le azt, aki a teremtő Isten akaratából az angyaloknál csak kevéssel tétetett kisebbé!

Ő tudta mindezeket — mi tudjuk-é?

Nos, ma alkalmunk van megmutatni, hogy tudjuk, mert alkalmunk van e tudásnak megfelelően cselekedni.

A vízből kihúzott kis gyermekből Mózes lett: Istennek az a csodálatos választott eszköze, embere, barátja, aki nélkül nemcsak Izrael népe maradt volna örökre rab és nyomorult, de mi magunk is, mind e mai napig a pogányságnak sötét fertőjében, Isten örök törvényének első nagy, ércalapot vető kijelentése nélkül gázolnánk és tévelygenénk.

Ilyen, a nagynál is nagyobb ember bizonyosan nem lesz minden árva gyermekből, még a legkevesebbjéből is csak legritkábban, de hát honnan tudhatod azt te, atyámfia, hogy nem épen *annak* az árvának a homlokán fog-é fölragyogni egykor az isteni különös elválasztottság és elhivatás fénylő csókja, amelyik a te szemed elé kerül, a te könyörülő segítségédet és felelősségérző gondodat kéri és igényli *most*?! A Fáraó leánya sem azért mentette meg Mózeset, mintha tudta, vagy csak sejtette volna is, hogy a világtörténet évezredei számára menti meg benne a legnagyobb nevek egyikét: megmentette egyszerűen azért, mert tiszta, fogékony szívében engedelmeskedett az isteni Lélek titkos, hívogató parancsszavának.

Hát a mi „keresztyén“ szívének sötétebb és engedetlenebb volna a Fáraó leányának „pogány“ szívének?

Hiszen még ha abból az árvából, akinek tehetetlen sirása a te szívedig ér, testvérem, nem lesz is épen mózesi arányú nagyság, de nem lehet-e belőle, nem lehet-e mindegyikből „méltó képmása Istennek s polgára a hazának“? Nem lehet-e belőle keresztyén jellem, jó, hű, erős magyar férfi, magyar nő? A hite és a munkája nem foghatja-e majd előbbrevinni nemzetünk fölemelkedését a romjaiból, a szíve vére nem foghatja-e majd tisztábbra mosni foltjaiból a magyar nevet? Az imádsága és az áldozata nem foghatja-e majd hozzájárulni ahhoz, hogy drága, ősi református vallásunk és egyházunk új fényben és erőben ragyogjon fel e magyar földön s végezze el mindazt, ami egy jobb és szebb magyar jövő érdekében, Isten akaratából, hisszük, rábizott? Aki egyetlen árvát veszni hagy, az ezt a jövőt árulja el és ítéli halálra. Aki egyetlen árvát eltaszít szívéből, az tán egy emberöltővel veti vissza Magyarországot feltámadását. Aki egyetlen árvát nem érez a testéből való testnek és a véréből való vérnek: az önmagát szakítja ki és közösíti ki a Krisztus dicsőséges testéből, amely az egyház...

*

Ezelőtt száz esztendővel ebből a községből indult útnak egy kis fiúgyermek élethajója, amely akkor nagyon hasonlított a Mózes ládikájához. Öneki is élt még akkor apja és anyja: de ezeket a keserves életküzdelem, az állandó nyomorúság — a világ Fáraójának iszonyú önkénye — csakhamar arra kényszerítette, hogy kicsinyüktől, akinek jövőjét a maguk hányt-vetett életében nem látták eléggé biztosítva, megváljanak s ők könyörülő rokonai — de a szüleikhez képest mégis csak nagyon idegen — szívekre bízzák. És ebből a gyermekből, aki eszmélni még alig tudó korától kezdve az árvasors minden keserűségét végigkóstolta, lett az a férfi, akinek százados emlékezetére ma Isten előtt hálás kegyeletben dobban össze e község népének magyar szíve az egész magyar református egyházával és az egész művelt magyarsággal...

Azt, amit az árváról s Istennek az árvára vonatkozó akaratáról elmondottam, ezen a napon és ebben a gyülekezetben nem fejezhetném be

méltóbban, mint hogy idézem azokat a szavakat, amelyekkel ez az innen kiindult árva fiú — később az Isten ígéjének hatalmas hirdetője — fejezte be az egyik, épen a Mózes árvaságáról szóló egyházi beszédét:

„Nem egyszer megmutatta már azt a bölcs gondviselés, hogy az elvettetett szegény árvákból lettek koruknak fénylő csillagai és nagy jótevői. Igyekezünk tehát minden árvát megmenteni azon erkölcsi romlottságtól, melyre elhagyatottságok miatt oly könnyen tántorodhatók; sőt igyekezünk őket a társaság hasznos tagjaivá és díszéivé tenni, megemlékezvén hogy valaki egynek e kicsinyek közül gondját felveszi, úgy tekinti az Úr, mintha az ő gondját venné fel. Amen.“

(Robertson „The orphanage of Moses“ c. beszéde alapgondolatainak felhasználásával, mely beszédnek az idő-b Révész Imre általi átdolgozásában — Egyházi beszédek Robertson nyomain II. füzet 1867, 74. lap — olvashatók a fenti záró sorok).

Révész mro.

Révész Imre emléktáblája előtt.

Az emléktábla leleplezési ünnepén mondta:
Dr. Baltazár Dezső, püspök.

Kedves Közönség! Ha az emberi nagyság jellemvonásait vizsgáljuk, lehetetlen meg nem állapítanunk, hogy ezek a jellemvonások nem is emberi, hanem isteni jellemvonások. Nem állítok ezzel a tétellel túlmerészet. Hiszen a lélek, ami az embert minden földi teremtmény fölé összehasonlíthatatlanul és minden átmenetes engedmény nélkül kiváltságos magasságba emeli, a lélek isteni származású. Beszélhetnek és írhatnak, okoskodhatnak és érvelhetnek a természettudósok akár a világ végéig is afelől, hogy a lelki élet az anyag életének valami finomabb szakasza ugyan, mégis csak az anyag életéhez, a test életéhez tartozik: ezeket az okoskodásokat, mint hamis tételre épített kártyavarákat ontja és rontja le a külön két törvény, amelynek egyikének a lélek, a másikának a test engedelmeskedik.

A test a föld pora, a lélek az Isten lehelle. Ezt a lehelleket csak az ember örökölheti; kövek, fák, füvek, állatok soha, akárhogy csillogjanak, virágozzanak, illatozzanak, pompázzanak, erejükben hatalma-kodjanak. Ha az embert a föld urává a lélek méltósága koronázza, emberek urává, emberi nagysággá a lélek tulajdonságainak isteni kiváltsága szenteli; vagyis olyan lélek, amelynek fényéből nem töröl le semmit a földi homály.

„Az igazak *fenyülnék, mint a nap az Ő Atyjuknak országában*“ mondja a szentírás; tehát az igazak mintha nem is a földön, nem is a földi életben, nem is annak módja, törvénye szerint élnének, hanem a választottság birodalmában, ahol szabadok a föld nyügeitől, szabadok, mert fiak: az Isten fiai. Ha a földi élet törvénye, módja szerint élnének, akkor lelki tulajdonságaik kivéte es hatalmával azt keresnék, azért küzdenének, azt vívnák

ki maguknak, amiből a világ fiai, a föld emberei a boldogságot megfogalmazzák. Szereznének hatalmat és gazdagságot, gyönyörűséget és uraságot. Sok esztendőkre eltett földi javakban örvendeznének és örök virágvasárnapra igyekeznének varázsolni az életet.

Nem ezt cselekszik, hanem a nagyság ajándékaiért háládatosan megalázkodnak az Isten előtt. Engedelmes eszközeiül adják oda magukat a világ megváltás isteni művének. Elsőbbségüket és uraságukat a szolgálatban keresik érdemüket a munkában és dicsőségüket a szenvedésben. Megértik az Úr Jézus szavát: „*aki első akar lenni köztetek, legyen a ti szolgátok*”; megértik azt is, hogy Jézus minden emberi választott nagyságnak megmutatja, hogy „*sokat kell az ő nevéért szenvedni*”.

Néhai való Révész Imre mindezek szerint a vonások szerint volt emberi nagyság. Kivételes, fölényes nagyság, akinek az idők napja szálltával nem az árnyéka, hanem a fénye nő. Lelke tulajdonságainak kiválóságából nem törölt le semmit a földi homály. Nem azt az utat járta, amit milliók lába tapos a hétköznapi élet feledésbe vivő országútjává, hanem amit az örök igazságok napja süttött be földön fölüli dicsőség sugarával s az örök igazságok sorsa szórt tele a világ bosszújának mennyköveivel.

Nem kecseltette játék, mint gyermeket; világi kincs, hatalom, dicsőség, uraság lidércfényére ügyet sem vetett; a hozsánakra fel sem figyelt; a maga érdekét, mint hitvány port törölte le élte tündöklő táblájáról s ezt a táblát gyermek ifjú és férfi kora csodálatos teljesítésű munkájának, mindig egyenletes, mindig tiszta, mindig szilárd jellemének, áldásos szolgálatainak letörülhetetlen bizonyosságaival írta tele.

Nem magának élt, hanem mint a minden emberek közös atyjának: Istennek eszköze, minden embereknek; nem a tűnő jelennek, hanem az örökké valóságnak, amelynek egén emlékezetének és hatásának álló csillaga ragyog. A csillagban kegyeletünk és hálánk könnyes fátyolán keresztül, hódolat zászlóját lengetve gyönyörködünk.

Isten országáért, földi egyházáért, földi hazájáért tagadta meg magától az élet kedvteléseit, hordozta verejtékes nappalok, álmatlan éjszakák lemondásainak: a vértelen martiromságának megdicsőítő keresztjét.

Áldott emlékezetével, nagyszerű példájával termékenyítsük meg ezt a meddő kort, amelytől messze bujdosott az eszmények csillaga. Álljon itt emlékezte látható formában is, itt Újfehértón, ahonnan az emberi nagyság lépcsőin megindult az örökkévalóság bizonyos célja felé a szentírás ama tételének zászlója alatt: „*az igazságnak útjában van élet, és az ő ösvényének uta halhatatlanság*”. Péld. XII. 27.

A középszabolcsi esperes hirdetése, mely a Debreceni Protestáns Lap 11. számában jelent meg, tárgyaltan.

Révész Imre: a jog védője.

Részlet **dr. Szentpéteri Kun Bélának** az újfehértói Révész-ünnepen elmondott emlékbeszédéből.

Annak, hogy Révész Imrét osztatlan hódolat övezte, elsősorban abban látom a magyarázatát, hogy benne a magyar evangéliomi egyházak szabadságának védelmezőjét és megvédőjét látták.

Nekünk, szabadságban bővülködő kor fiainak, akik megdöbbenve panaszkodunk a jogrend hiányáról, ha már önházunkat rútol bemocskolni, vagy testvérünket legázolni nem szabad, — éppen úgy nem lehet fogalmunk a száz év előtti magyar ember sóvárgó szabadságvágyáról, mintahogy nincs fogalma a friss levegőjű úton vidáman beszélgetőnek a légüres ketrecbe szorított élőlény kétségbeesett epekedéséről. Azok, akik még érték a jobbagy-sors szomorú tapasztalását, azok, akik még látták mint kell a nem római katolikus vallású magyarnak minden, bármily magától értődő, de a törvényben külön meg nem írt jogért újra meg újra küzdeni, azok, akik majd a magyar égboltozatot sötéten elborulni látva, hazájukat siratni, nemzetüknek létét is félteni voltak kénytelenek; akik nem jelszónak használták, de szívükben oltahatatlansággal égni érezték a szabadság és jog megszerzésének vágyát, — azok az emberi értékelés ranglétráján nem helyezhettek semmit sem olyan magasra, mint a szabadság megvédésének érdemét.

Révész Imre hatalmas tudománya, hajlíthatatlan erélye és a veszedelmekkel nem törődő, magával ragadó bátorsága, minden lehetőséget számításba vevő bölcs irányítása nélkül a két evangéliomi magyar egyháznak szabadságától kegyelmes látszattal kiméletlen megfosztására irányuló császári kormányzati törekvés semmiesetre sem végződött volna olyan tökéletes kudarccal, mint aminő a császári nyílt parancs visszavonása volt. Ebben a nagyszerű erőfeszítésben, mely a protestáns pártok elleni küzdelem neve alatt ismeretes, bontakozott ki teljes nagyságában a Révész Imre tünelmés lelki alakja az ámuló magyarság előtt, mely az abszolút fejedelmi hatalomnak meghátrálásra kényszerítésében a Herakles csodatetteinek méltó párját látta. Hiszen bizonyára a fényes eredmény elérésében sok más tényező is közreműködött, — ám az egész küzdelem vezérkari főnöke Révész Imre volt és amint sikertelenség esetén őt érte volna legtöbb veszedelem, úgy a dicsőségből is neki kellett juttatni a legfőbb részt s a magyar közvélemény szemében a helyzetjelentés ez volt: a debreceni kálvinista prédikátor legyőzte a császár hatalmas miniszterét, sőt tán magát a császárt is. Mivel pedig azokban az időkben a más hiten levők is értékelni tudták a két evangéliomi magyar egyház érintetlen szabadságát s mivel akkor minden magyar ember örülni tudott más hitű, de magyar testvére becsületes úton elért sikerének, Révész Imre az egész magyar közvélemény szemében olyan dicsfényvel volt övezve, mint valami új Szent-György lovag.

Közelebbről a maga egyházának hívei körében ezt a nimbuszt még ragyogóbbá tette a kálvini puritán egyházalkotmányi elvek mellett határozott és öntudatos állásfoglalása, amellyel az egyház-kormányzatban bármely tényezőnek túlhatalma ellen egyforma következetességgel szembe szállott.

Ama, kivált a külföldi protestáns közvélemény előtt erősen hangoztatott állításnak, hogy a pápens ellen a magyar protestánsok nem az egyházért, hanem a politikai szabadságért szálltak síkra s e küzdelem valójában egyházi álarcába burkolt politikai harc volt az ország alkotmányának visszaszerzésére, Révész nemsokára csattanós cáfolatát adta, mikor az alkotmányos kormány az egyházra, illetőleg az egyház iskoláira sérelmesnek talált tervei és intézkedései ellen éppen olyan határozott eréllyel szembe szállt. Azoknak pedig, akik a külföld virágzó református egyházainak Krisztus országa útján nagyszerű haladását megismerték s a mi elmaradottságunkkal összehasonlították, vagy bár különösebb ismeretek nélkül, egyszerűen belső lelki szükségletből vágyakoztak valamely, a mienknél szebb, jobb, melegebb, Krisztus királyságához közelebb álló egyházi élet után, valóságos lelki mannaként hatottak Révész Imrének különböző tanulmányaiban és cikkeiben a reformált egyház külső berendezésére vonatkozó tanításai. Mert az ember a tapasztalt bajoknak okát szívesen keresi külső formákban és külső körülményekben s nem is alap nélkül találja meg olyankor, amikor e külső formák a belső lényegét is érintik. Révész Imre akkor, amikor hidegen elutasította a hierarchiának még a látzatát is, az úgynevezett világiaknak és a papok meg nem érkezett részének, — akkor pedig, amikor nemes lendülettel magyarázta, hogy a mi házreparáló, papfizetést felhajtató presbiteriumunk milyen távol áll az Isten országát építő, Krisztus királyságának hatalma előtt hódoló s másokat hódolatra vezető valódi presbiteriumtól, — minden komoly hitű magyar református embernek a lelke mélyén lappangó gondolatokat hozott világos, tiszta, határozott formába öntve a szemek elé. Aztán, mikor az öt külön részből álló magyar református egyház általában kívánt egyesítése érdekében sokan, nagy tekintélyű és méltán tisztelt férfiak olyan lépésre készültek, mely nagyon hasonlított az államcsinyhez, — megint Révész Imre volt az, aki a magyar reformátusság széles rétegeinek homályos, de erősen érzett véleményét meg nem cáfolható tudományos érvekkel támogatva kifejtette. Eféle művei úgy hatottak az olvasóra, mint a Petőfi költeményei: Igen, ez így van, ezt én is így érzem, ezt én is így tudom, hogyan nem tudtam ezt én is így elmondani.

Íme, valójában ezért, — sok fényes nagy lelki tulajdonságai mellett elsősorban a szabadság mellett bátor megállásáért s az általában érzett és megértett igazságok tiszta meglátásáért és megláttatni tudásáért volt Révész Imre az egész magyar reformátusság rajongó, tisztelettel körül-vett közös kincse.

Az újfehértói Révész Imre-ünnep.

Újfehértó nagyközség, főbírájának Nánássy Sándor földbirtokosnak kezdesére elhatározta, hogy a községházát, amelynek helyén állott száz év előtt az a jegyzői lakás, ahol Révész Imre született, emléktáblával jelöli meg. Az emléktábla elkészült s a községháza nagytermének falába van beillesztve, fehér márvány lapon a következő felírással.

E ház helyén a régi jegyzői lakban
Született 1826 január hó 14-én
RÉVÉSZ IMRE

a theologia tiszteleti doktora,
debreceni református lelkipásztor,
a Magyar Tudományos Akadémia tagja,
a vallási és nemzeti szabadság
tudósa és bajnoka.

Az emléktábla leleplezésével kapcsolatban leány kálvineum javára is ünnepély volt, melyet természetesen az egyház vezetősége rendezett, élén a rendkívüli buzgóságú Porzsolt István lelkésszel és László Imre főgondnokkal.

A kettős szép ünnepen részt vettek Debrecenből Baltazár Dezső püspök, Révész Imre egyházkerületi főjegyző a feleségével, dr. Darkó Jenő egyetemi tanár, mint a Magyar Tudományos Akadémia s egyszersmind a debreceni egyetem és a Tisza István tudományos társaság képviselője, Kiss Ferenc és dr. Kun Béla egyetemi tanárok, dr. Vass Károly városi tanácsos, mint Debrecen sz. kir. város képviselője, Futó András püspöki titkár. Szabolcsvármegye részéről megjelentek Kállay Miklós főispán, Mikecz István alispán, dr. Szesztay Zoltán főügyész, továbbá néhányan a szabolcs-megyei lelkészek és szép számmal a helyben, vagy környékben lakó földbirtokosok közül, köztük Mezőssy Béla, volt miniszter, Nánássy Andor nemzetgyűlési képviselő, Görömbey Péter volt esperes, Szabó Lajos esperes, Dobó Sándor tanítóegyesületi elnök, Szoboszlay Zoltán ny. táblai bíró stb. Megjelent az ünnepélyen az egyházkerület nagybuzgóságú belmissziói lelkésze Fekete Gyula is. Hiányzott azonban — és mindenkinek nagyon hiányzott — Révész Kálmán püspök, akit váratlanul fellépett nagyobbfokú gyöngékedése kényszerített az otthonmaradásra.

A debreceni vendégek reggel 9 órakor érkeztek Újfehértóra, hol a vasúti állomásnál a járás főszolgabírája üdvözölte lelkes szavakkal Baltazár püspököt, aki hasonló szívességgel válaszolt. A féltízkor kezdődött istentiszteletre a templom zsúfolásig megtelt annyira hogy a padok közötti helyek, sőt a templom portikusa is megteltek álló közönséggel. Görömbey Péter nagyállói lelkész szívből jövő imádsága után Révész Imre mondta el lapunk mai számában közölt predikációját, maradandóan mély, és tettekben is nyilvánuló hatást keltve.

Istentisztelet után következett az emléktábla leleplezése, ünnepélyes községi képviselőtestületi ülés keretében, amely alkalomra azonban az egyébként szép tágas községközi nagyterem szűknek bizonyult. Nánássy Sándor községi főbíró nyitotta

meg az ülést, amelynek tárgyát Bartos László községi főjegyző ismertette lendületesem emlékezve meg Újfehértó nagy fiának maradandó érdemeiről. Ezután felkérésre Baltazár püspök mondta el az emléktáblát felavató beszédét, melyet szintén lapunk mai számában közlünk. Majd Porzsolt István lelkes bizza rá az emléktábla gondját Újfehértó községre, melynek nevében Bartos főjegyző átvette azt. Az emléktábla leleplezése után a társaság nagyrésze a kaszinóba ment, ahol Mezőssy Béla volt miniszter üdvözölte nagyon meleg baráti szavakkal a püspököt, kinek az üdvözlésre adott válasza a jelen voltak körében osztatlan tetszést, sőt lelkesedést keltett.

Még egy csapat szép szónoklatot volt alkalmunk hallani a következő közebeden, melynek a kaszinó hatalmas — és ép azért nehezen fűthető — terme szinig megtelt közönséggel. Az első felköszöntőt Baltazár püspök mondta a kormányzóra; Majd Kállay Miklós főispán köszöntötte Baltazár püspököt, hozzákapcsolva szavait Baltazárnak a Mezőssy üdvözlésére adott válaszához, amelyből — úgymond — nyilvánvaló, hogy Baltazár püspök valóban hivatott vezére a magyarságnak. A reformációnak a nemzeti kultúrával való szoros kapcsolatáról különösen nagyon szépen emlékezett meg a római katolikus vallású főispán, kinek beszéde osztatlan nagy tetszést aratott. Pohárköszöntőket mondtak még többek közt Mezőssy Béla, Nánássy Andor, Szabó Lajos esperes, Szesztay Zoltán, Révész Imre, Görömbey Péter, Porzsolt István. Mind csupa szónoktalentum.

Délután 5 órakor volt a kálvineumi ünnep a templomban, amely ez alkalomra — ha lehet — még jobban megtelt, mint délelőtt. Közének után Kiss Ferenc nyitotta meg az ünnepélyt a lapunk vezetőhelyén közölt bibliamagyarázattal. Erre Révész Imréné úrnő szólóéneke következett, amely úgy zenei szabatoságával, mint az Istenhez emelő érzések kiváltó voltával valóban fénypontja volt az ünnepélynek. Dr. Kun Béla nagy figyelemmel meghallgatott beszédének egy részletét lapunk mai számában bemutatjuk az olvasóknak. Az újfehértói polgári dalárda kiváló vezetésére mutató karéneke után a távollevő Révész Kálmán helyett fia, Imre olvasta fel pár szónyi kedves bevezetés után a mai tárcánkban közölt visszaemlékezéseket, melyek közvetlenségükkel üditően hatottak a sok szép szóba már belefáradni kezdő közönségre. Abod Imre dombrádi kántor éneke után Bartos Bözsike szavalt tisztacsengésű hanggal, kedvesen, finomul, egy kissé hosszú és szentimentális költeményt. Aztán közénekkel befejeződött az ünnepély, melyre Újfehértón bizonyára soká ráemlékeznek.

Az ünnep rendezése minden dicséretet megérdemel. Ebben a nagy szerényen háttérben álló, de azért mindenütt ott levő Porzsolt István lelkesnek segítségére volt bizonyára Újfehértó egész társadalma, de kivált szemmel láthatóan a köz-

igazgatási hatóság, a csendőrség, a tűzoltóság, élén a kiválóan agilis főparancsnokkal, a leventehadakkal, akiknek valamennyiüknek legyen méltón kijáró elismerés.

Közélet

„És mégis mozog“...

(Riport a nagykarolyi egyhm. lelkészegyesületének 1926. márc. 17-én, Mátészalkán tartott gyűléséről.)

Nehezen, de mégis mozog a föld erre felé is. Megható és biztató, mikor bizonyosságot tesznek az omladozó vakolatú iskolában erről ősz fűrtű, tisztos esperes bácsik és a fiatalabb nemzedék is! Valamit tenni kell. Valami nem jól van. A világ, az élet rohan el mellettünk? Vagy mi maradunk le szándékosan? A problémák újak, vagy csak mi vagyunk nagyon ósdiak és lusták? Szilaj gyermekek verték le azt a vakolatot, vagy régi már az és magától bomladozik?... Új a bor és ó a tömlő?...

A CXXXV. Zsoltár éneklésével vette kezdetét a gyűlés, majd Fóris Lajos olaszapáti lelkész imádkozott és tartott bibliamagyarázatot Jáh. VI. 1—9 alapján. Nagy Imre olcsvai lelkész, az egyesület elnöke, megnyitója után az előadók tartották meg értekezéseiket: 1. Ignéczy Sándor mérki lelkész: az egyházközségi vagyongazdálkodásról, mint számvevőszéki elnök, gazdag tapasztalatokon alapuló hasznos tanulságokat adott. (Kár, hogy egész terjedelmében nem közölhetjük.) — 2. Berey József ny. esperes, nagyecsed i lelkész az ORLE. egységes programját ismertette, különösen hangsúlyozta — és ebben a gyűlés többsége egyetértett vele — hogy külön kálvinista politikai pártra nincs szükség. De szükségünk van öntudatos református tömegre, akik vigyék ki ahol csak lehet, hogy kálvini világnézetet valló képviselőink legyenek. — 3. Az elmaradt Batta Miklós szamoszegi lelkész helyett Nagy Imre fejtegette és ajánlotta figyelembe az 1925. évi őszi egyhker. közgyűlésnek minden egyházmegyét érdeklő határozatait. — 4. Gönczy József kántorjánosi lelkész, a debreceni református egyház fegyelmi szabályzatát terjesztette elő és fűzött hozzá értékes gondolatokat. De első ezek között is az, hogy fegyelmezzük elsősorban is magunkat...

Elítélte a gyűlés a Debreceni református Szemle haremmodorát és akcióit. Ezt a lapot így teljesen feleslegesnek tartja, hiszen a „Debreceni Prot. Lap“-ban minden vélemény számára van hely, ha a közügyet illő módon akarja szolgálni!

Az Orsz. Tanítói Nyugdíjintézeti járulékokat így elviselhetetlennek és teljesíthetetlennek tartja az egyesület. A felsőbb hatóságot ez úton is kéri, járjon közbe ennek törlése érdekében a V. K. M. úrnál. Egyben a szatmári egyházmegye példája sze-

WACHA tisztít, mos, fest férfi és női fölső ruhát, inget, gallért, kézelőt Debrecen, Simonffy-u. 55.

rint, minden egyházat felszólít, hogy sürgősen és minden igaz ok alapján külön-külön és azonnal adjanak be kérvényt a V. K. M.-hez, az esperesi hivatal útján és kérjék, hogy csak a régi 24 aranykoronás alapon fizethessék a tanítói nyugdíjárulékokat.

Utóimát Fekesházi Jenő mondott és a XXIII. zsoltárt énekeltük.

*

Igen, hát a vakolatot a küzdelem veri le és annál nagyobb bajok is vannak. De már látjuk azokat, és már beszélünk róluk és Isten bizonytal megsegít, hogy tegyünk is róluk. Az új bort új tömlőbe fogjuk tölteni.

Az egyhm. lelkészei közül alig négyen hiányoztak. Az a benyomásom — mint vendégnek — hogy nem azért mozog nehezen a föld itt is és másutt is, mintha az emberek volnának nehezek, hanem azért, mert a feladatok nagyok. Nem csoda; hiszen Isten ügyéről van szó. Eppur si mouve.

Kósa Bela.

Lelkészegyesületi gyűlés a felsőszabolcsi református egyházmegyében

A felsőszabolcsi református e. m. Lelkészegyesülete március hó 4-én tartott népes közgyűlést Kisvárdán, Kovács Lajos esperes elnöklete alatt. Rásky András lelkész buzgó imája után az elnöki megnyitó azokkal a sérelmekkel foglalkozott, melyek egyházunkat a párbérré, portómentesség megszüntetésére, közs. iskolai segélyek folyósítására, a kántori javadalom beszámítására vonatkozó rendeletek, — továbbá az adósegély valorizálásának és a korpótlék kiutalásának elmaradása, — valamint az adófelebbezések késedelmes elintézése folytán érték. Orvoslásra vonatkozó javaslata e. m. közgyűlés elé terjesztetik. Porzsolt Ferenc lelkész behatóan ismerteti a Maklár-féle javadalmi és lelkészválasztási tervezetet. Kifogásolja, hogy a lelkészjavadalmi terv főleg államsegélyre van építve, holott egy új értékelés, vagy épen baloldali kormányrendszerváltozás esetén nagyon rosszul járhatnánk. A fizetési fokozatokat az ötödéves korpótlékkal, az 1848: XX. t.-c. végrehajtása útján nyerhető anyagi javakból s a lélekszám szerinti hozzájárulással véli megoldhatónak. A lelkészválasztási tervnek oly irányú módosítását javasolja, hogy a meghívásra, — de csak egy jelöltre s záros határidőn belől, — minden egyháznak joga legyen. A kiszabott határidőn túl a választás joga az e. ker. elnökségre szállana át, mely azt a működési idő és érdem figyelembe vételével egy, az oklevelet nyert lelkészekről készített, s bizonyos korlátokon belől kötött névsor alapján gyakorolná. Papp Kálmán lelkész alapos bírálata nyomán a Baltazár püspök úr egyházfegyelmi törvénytervezete nagy elismeréssel fogadtatott. Kiss Lajos l. e. jegyző Keresztessy Sándor lelkész pengő értéke-

lésű stólajavaslatát terjeszti elő s kifejezést adva azon elvi felfogásnak, hogy kívánatosabb volna ugyan a stóla megváltása, — de mivel ennek jelenben súlyos anyagi akadálya van, viszont a be-terjesztett javaslat korszerűen és méltóan oldja meg a kérdést, indítványozza, hogy az az e. m. gyűlés útján e. ker. közgyűlés elé terjesztessék. A berkeszi lelkészi kör javaslatait Balogh Miklós e. m. aljegyző tárgyalta s azok alapján bizottság küldetett ki egy társadalmi hetilap kiadása kérdésének tanulmányozására, — behatóan megfontoltatott református intelligenciánknak az egyházi életbe való bevonása s eljárás indítatott oly miniszteri rendelet kieszközlésére, mely a tanítói nyugdíjárulékok viselését a községekre hárítsa. — A Debreceni Református Sz. m. támogatása ügyében Lelkészegyeületünk Kun Szabó Gyula e. m. főjegyző referádája után tartózkodó álláspontra helyezkedett, mert egyházunk békés egységét mindenek felé helyezendő közérdeknek tartja. A békebeli I-ső félévi iskolatogató is viszaállított Somogyi József áhítata után véget ért az eszmecsereekben gazdag összejövétel. **K. L.**

Irodalom

Révész Imre élete — születésének századik évfordulóján egyedül Isten dicsőségére közrebocsájtja a debreceni református egyház presbiteriuma. Ezzel a címmel jelent meg Révész Imre hatalmas műve nagyatyja életéről és műveiről. A nagybecsű munkáról — melynek értékéhez illő szép kiállításban megjelenéséről a debreceni nyomda gondoskodott — most helyszüke miatt csak megemlékezhetünk, de rá még visszatérünk. Ára 100,000 korona, kapható a Méliusz boltban.

„**Egyházi Szemle**” címmel református gyülekezeti lap jelenik meg Nagybányán Szaplanczay Bertalan lelképásztor szerkesztésében. A lap hű képét nyújtja a nagybányai egyházi életnek s amellet építő cikkeket is közöl. Nevezetessége, hogy az összes magyar református egyházi lapok közül ezidőszert a legjobb és legfinomabb papírja van, ami a szerkesztők, de bizonyára az olvasók számára is kívánatos.

Különfelek

Nyílt kérdésre nyílt feleletet kértünk a Debreceni Református Szemlétől — március 13-án megjelent számunkban. Azóta a D. R. Sz. márc. 20-i dátummal március 23-án megjelent. Kérdésünk felelet nélkül maradt. Nem füzünk ehhez semmi megjegyzést. De azt kijelentjük, hogy hasonló felhívásra mi a legelső alkalmat felhasználnánk, hogy a sisakrostélyt felemeljük s hogy az ellenfelet megjelölve, annak szemébe nézzünk.

A kollégiumi Kántus hangversenye. A református Főiskola hosszú múltra visszatekintő egye-

Kun József késműves és műkőszőrűs, Debrecen, Szechenyi utca 1. sz.

sülete; a Kántus f. hó 25-én d. u. 5 órai kezdettel tartotta a Főgimnázium tornacsornokában ez évi nagy hangversenyét. A termet zsúfolásig megtöltő közönség hatalmas bizonyossága annak, hogy mint a múltban, úgy a jelenben is megértette e lelkes dalegyesület komoly törekvését és kétséggel sietett a most nagyon is szomorú anyagi helyzetben levő Kántus segítségére. A 15 számból álló műsort a főgimnázium zenekara által előadott „Kossuth induló” nyitotta meg. Majd dr. Sz. Kun Béla, a Kántus felügyelő tanára mondott megnyitó beszédet. Renc Kató úrleány precíz zongorajátéka, Varga Gyula o. h., és Magyary Mihály hegedűjátéka, Naggyörgy Sándor 2. th. éneke, Sipos Károly 2. th. komoly, Solymosi József vígszavalata, Dezső László 1. th. felolvasása, méltóképen simultak a hangverseny keretéhez. Nagy hatást váltott ki a közönség soraiból a „Dóczy” leánynevelő intézet növendékeiből és a Kántus tagjaiból alakított vegyeskar által előadott 3 vegyeskari darab. A Kántus mintegy 6 számmal szerepelt. A sikerért a teljes elismerés Horváth Károly tanárt illeti, aki a legnagyobb szakértelemmel vezette úgy a Kántust, mint a vegyeskart. A hangverseny anyagiakban és erkölcsiekben várakozáson felül sikerült s így lehetővé vált a Kántus függő adósságainak végleges rendezése.

Lelkészbeiktatás Hajduszováton. A hajduszováti gyülekezet nemrég iktatta be Gábor András megválasztott lelkészét. Megjelentek az ünnepségen dr. Baltazár Dezső püspök, Márk Endre egyházkerületi ügyész, dr. Lencz Géza egyetemi rektor, Bartha László esperes, Rásó István nyug. főispán, Futó András püspöki titkár, Béltékylajos szoboszlói lelkész és még többen Debrecenből és Szoboszlóról. A beiktatást Bartha László esperes végezte, amely után Gábor András mondotta el lelkes tüzellel, szépen felépített beköszöntő beszédét, végül dr. Baltazár Dezső püspök kért áldást a gyülekezetre. Dr. Baltazár Dezső püspököt megérkezésekor a község szélén üdvözölte az előjáróság, majd istentisztelet után a lelkészlakon tisztelegtek előtte a küldöttségek. E szép ünnepnap után bizonyára meg lesz Hajduszováton a kívánatos békesség az ifjú lelkész vezetése alatt, aki után való mély vágyakozás végre teljesedésbe ment.

Dr. Varga Lajos debreceni ügyvéd és presbiter ötszázezer koronát küldött a kollégiumi kántus-

nak szabad rendelkezésre, a március 5-iki ünnepélyen megismert szomorú anyagi helyzet enyhítésére. A nemes tett magában hordja dicséretét.

Püspökünknek békési látogatásáról pótlólag még a következő értesítéseket vettük. Megérkezésekor szinte beláthatatlan sokaság várta az állomáson a püspököt és kíséretében levőket, akiknek a száma a vasúton csatlakozások által igen megsaporodott. Az állomáson Moldoványi főszolgabíró mondott üdvözlőbeszédet, míg a Bibliakör részéről egyik leányka szép virágbokrétát nyújtott át. Az állomástól a városba száznál több tagból álló lovas bandérium kísérte a püspököt, akit a templom előtt dr. Márk Ferenc lelkész-elnök üdvözölt. Ezt követte püspök válasza. Este lelkész-elnök lakásán, ahol a püspök vendég gyanánt elhelyezve volt, a békési dalárda, valamint az ifjúsági énekhar lámpionos menettel szerenadót adott a püspöknek. Az itteni énekek művészi betanulása és előadása meglepően szép volt. Másnap déli 11 órakor a református főgimnázium dísztermében fogadta püspökünk a nagyszámban jelentkezett küldöttségeket: a r. kath. egyházat helyi esperes-plébános vezetésével, az izraelita egyházat a főrabbi, a békésbányai református egyházmegyét esperes, Békés vármegyét a vármegyei főjegyző, a békési összes tantestületeket a főigazgató, a református presbiteriumot a lelkész-elnök vezetésével és a bibliakört. Minden küldöttség szónokának üdvözlő beszédére püspökünk meglepő és mindenekelőtt lebilincselő hatású választ adott. A válasz anyagát mindig az üdvözlő beszédhez simulva adta meg. Küldöttségek fogadása után püspök úr és kísérete néhány helyen látogatást tett.

A sárospataki tanárok hozzájárulása a tanítóképzőintézet fenntartásához. A sárospataki főiskola tanári kara március elején tartott köziskolászéki ülésén tárgyalta az állami tanítóképzőintézet esetleges visszavételét. A visszavétel a sárospataki egyházközségnek is előreláthatólag nagy terhet fog jelenteni s a sárospataki tanárok ennek tudatában elhatározták, hogy a maguk részéről is hozzájárulnak a fenntartáshoz, ezzel a tettükkel is dokumentálni akarják a régi hagyományokhoz és ideálokhoz való áldozatos ragaszkodásukat, melynek első tényeként följajánlottak a maguk részéről évi 2.075.000 K hozzájárulást.

A Templomegyesület külmissziói estélyén legutóbb Nagy István missziói lelkész tartott elő-

„DANKÓ” Temetkezési Vállalat

(Tulajdonos: EKLI JÓZSEF.)

DEBRECEN,
KOSSUTH-U. 6. SZÁM.

Telefon: nappal 322.

Telefon: éjjel 66. sz.

M. kir. Tisza István tudományegyetemi klinikák, Állami gyermekmenhely, Honvédkórház, Református árpoda, Debrecen szabad királyi város szállítója.

TELEP ÉS KOPORSÓGYÁR: DOMB-UTCA 16. SZ.,
hol éjjel is a gyászoló közönség rendelkezésére állunk.

Olcsó árak. ♦ Szolid kiszolgálás. ♦ Előnyös fizetési feltételek. ♦ Temetéseket vidéken is vállalunk.

adást „Uganda apostola“ címen. Az értékes előadást ügyesen összeállított műsor egészítette ki.

A Kocsi Csörgő Bálint műve után készült prédikáció-fordításnak — amelyet Borsos Károlynak köszönünk — valamint több tudósításnak a közlését a mostani számunkban kénytelenek vagyunk mellőzni, hogy az újfelhértói Révész-ünnepről összefüggő képet adhassunk s a naphoz kötött eseményekről is megemlékezhessünk. A jövő számban folytatni fogjuk e nagy érdekű beszéd közlését.

Az előfizetési díjak beküldését kérjük. Nagyon sok a hátralék s nekünk nem lehet a lap megjelenítésével addig várni, míg a nyomtatás költsége befolyik. Adósságba keveredni pedig a mai világban egy cseppet sem kellemes dolog.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a lap-tulajdonos: **DR. KUN BÉLA.**

Szerkesztői üzenetek.

K. B. Szamoskér. Megkaptuk, köszönet. **P. F. Tiszaszentmárton.** Közelesen sor kerül rá. **P. P. Gyula.** Köszönet, máskor is kérünk tudósítást. **F. V. L. N.-Rábé.** A beszéd jön, a kézirat megy. Köszönjük. **Füzesgyarmat.** Egy kicsit hosszú, de legközelebb sor kerül rá.

Takarékpénztári csekkszám 43,916.

Pályázat önálló hitoktatói állásra.

A hajdúhadházi református egyház presbiteriuma az üresedésben levő önálló hitoktatói lelkészi állásra pályázatot hirdet.

Javadalma: az államtól a IX. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő illetmények.

Kötelessége: az állami elemi-, községi ismétlő-, iparostanonciskolákban törvényes óraszámokban a vallásitanítás a 83—1923. sz. konventi határozattal megalkotott „Szabályzat“ szerint.

Amennyiben pedig szabad idejében hajlandó mindennemű lelkészi s belmissziói munkában szíves-lelélekkel tevékeny részt venni: számára az egyház évenként 4, azaz négy öl kemény tűzifa mindenkor helyi piaci ára és 120 pengő tiszteletdíjat biztosít.

Pályázati határidő április 10; választás április 11. Az állás azonnal elfoglalandó.

Pályázatok azon gyülekezet lelképásztortól kért szolgálati bizonyítvánnyal is felszerelve, hol a pályázó ez idő szerint működik — lelkészi hivatal címére küldendők.

Hajdúhadház, 1926 március 22.

Molnár Zoltán,
református lelkész.

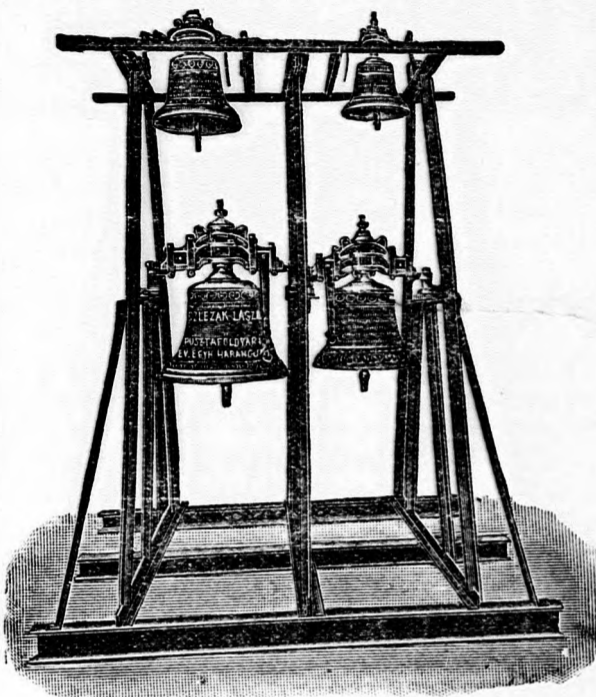
Debreczeni István
órásmester Debrecen, Péterfia-u. 8.

Speciális órák javítása
Mindennemű órákraktára

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang-ércöntőde, harangfelszerelés és haranglábgyár
BUDAPEST, VI, FRANGEÁN-UTCA 77. SZ.

(Saját házában). A nyugati pályaudvartól induló BUR vasúti „ÖRHÁZ“ megállóhely A) B) C) J) kocsikkal. Telefon: Lipót 913—53.

Az 1900. évi párizsi világ-, 1921. és 1923. évi vas- és gépipari kiállításon aranyéremmel kitüntetve. Számos egyházi elismerőlevelével és az 1925. Orsz. Kézművesipari Társulat versenyén a m. kir. korm. díszoklevelével kitüntetve.

Tekintetes **SZLEZÁK LÁSZLÓ** úrnak
haranggyáros

BUDAPEST.

A zámolyi (Fejér megye) református Egyház Presbiteriumának f. évi január hó 28-án tartott gyűlésének határozatából van szerencsém szíves tudomására adni, hogy a harangokkal a legnagyobb mértékben megvagyunk elégedve, külső-képen is díszes és szép munka, kifogástalanul szép csengő hangjával egyházunk minden rendű tagjainak tetszését és meglegedését megnyerte, fogadják azért úgy a kitűnő munkáért, mint a szakszerű hangolásért és felszerelésért elismerésünket és köszönetünket! Isten áldását kérjük Önökre, hogy még igen sokáig sok szép és ékes harang készítésével mozdíthassák elő Istenünk dicsőségét!

Zámoly, 1926 febr. 2.

Kiváló tisztelettel
Gulyás Kornél
ref. lelkész.

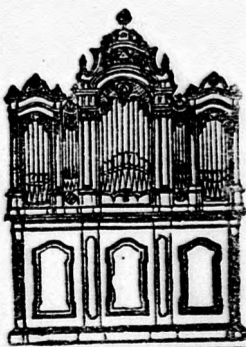
FITTLERSÁNDOR

orgona és harmónium gyára
Pesterzsébet, Határ-ut 20.

Készít:

Új Orgonákat,
Orgonasípokát,
iskolai és templomi
Harmóniumokat.

Javítások gyorsan, szakszerűen mérsékelt áráért
Árjegyzék esküveltségvetés díjtalan

ALAPÍTTATOTT 1910-BEN

Most megjelent „KÖNYVUDONSÁGOK“

URAY SANDOR:

Le-készíti szolgálati napló. Az összes református és evangélikus püspökök által ajánlva. Ára esinos félvászon kötésben címaranyozással 50,000 korona.

HARSANYI GUSZTÁV:

Töredékek egy magyar református lelkész hányatott életéből. Ára 35,000 korona.

S. SZABÓ JÓZSEF:

A debreceni református Kollégium tanárai és kiválóbb növendékei 1549—1925-ig. Ára 40,000 K.

Dr. MAKKAI SÁNDOR:

„Zörgessetek és megnyitvatik néktek“. (Tanulmány előadások, beszédek, elmélkedések a lelkipásztor naplójából. Ára 126,000 korona.

VÁSÁRHELYI JÁNOS:

„Bizonyágtétel.“ Egyházi beszédek. Ára 125,000 korona.

A legszebb konfirmációi ajándék

Dr. ERDŐS KÁROLY

Az én vallásom című kis könyvecske. Ára vászonkötésben 7,500 kor. Fohászok, kivonat Az én vallásom című könyvecskeből. Ára 1,500 K

Konfirmációi emléklap, kicsi 500 K, nagy 1000 K. Konfirmációi anyakönyv 1 iv 2,100 korona.

RÉVÉSZ IMRE

centennáriuma alkalmával
rendkívüli árleszállítással

45000 korona helyett 30,000 koronáért

kapható a még kevés példányszámban levő

Révész Imre: Kálvin élete című mű.

A fenti művek kaphatók és megrendelhetők a

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedésben,

Debrecen, Ferenc József-út 26.

KARDOS LÁSZLÓ

DEBRECEN, KOSSUTH-U.9

VÁSZON—FEHÉRNEMŰ
és KELENGYE szaküzlet.

ALAPÍTÁSI ÉV 1831.

2—4

KIVÁLÓ ANYAGOK! — HATÁROZOTT ÁRAK

IFJ. SZÁNTÓ JÓZSEF

papi-, úri- és egyenruhakészítő szabó cég
HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, FÖTÉR (SARJÁT HÁZ)

Számos elismerőlevél művészi, jó munkáért.
Éremkitüntetések különböző kiállításokról.

Legcélszerűbb ajándék lelkész urak részére a palást.

Cégem eddig 5000 palástot szállított s munkáért a legnagyobb haszon és jutalom az elismerőlevelek voltak. Kérem a nőgyesületek hasonló ajándékrendeléseit.

Tisztelettel IFJ. SZÁNTÓ JÓZSEF, az „ORLE“ szabója.

T. SZÁNTÓ JÓZSEF úrnak

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY.

Ref. egyházközségünk előjárósága fiatal s.-lelkészünket, ki ideiglenes kiküldetésének ideje alatt a hívek szeretetét nagy mértékben megnyerte, közelebbi eltávozásakor emlékül egy papi palásttal akarja megajándékozni. Az egyházi lapokból értesültünk, hogy uraságod ref. papi díszruhák és palástok szolid kiállításával a lelkészek tetszését és meglegedését vivta ki. Ezért felkérem, szíveskedjék engemet lehetőleg postafordultával értesíteni, körül-belül 100 korona elegendő volna-e egy szebb palástért. Még csak arra kérem, szíveskedjék figyelembe venni, hogy a palásttal egy jeles képzettségű, nemes ambícióju, általánosan kedvelt kezdő fiatal pap érdemeit óhajtjuk jutalmazni. Vagyis inkább ezzel is arra serkenteni, hogy magát tovább képezze, fejlessze. Éppen azért óhajtjuk, hogy az ilyen ajándéktárgynak alkalmas legyen úgy minőség, mint kiállítás tekintetében.

Besztercén (Erdély) 1909 szept. 15-én.

Szíves üdvözléssel: Ráduly János, presbiter.

T. SZÁNTÓ JÓZSEF úrnak

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY.

Készséggel sietek kijelenteni, hogy az Ön által szállított palásttal ifjú lelkészünknek nagy örömet szereztek.

Fogadja szép munkájáért az előjáróság teljes elismerését.

Tisztelettel. Ráduly János, presbiter.

T. SZÁNTÓ JÓZSEF szabó mester úrnak

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY.

Alulírott, Szántó József úrral egy papi reverendát készítettem és azzal meg vagyok elégedve.

Debrecen, 1909 ápr. 24.

Hazafias tisztelettel: Eröss Lajos, ref. püspök

SESZTINA LAJOS

vásnagyszerkedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

*

A háztartás, mezőgazdaság és ipar körébe vágó

összes vasárú

állandó nagy raktára.

Telefon 6.